

CENTAR ZA DJECU I MLADE
„LJUBOVIĆ“

PRIRUČNIK ZA DJECU KOJA
BORAVE U CENTRU

Projekat finansira Evropska
unija posredstvom Delegacije
Evropske unije u Crnoj Gori

Ambasada
Savezne Republike Njemačke
Podgorica

Ova publikacija nastala je u okviru projekta „Monitoring poštovanja ljudskih prava u ustanovama zatvorenog tipa u Crnoj Gori“ koji sprovodi Akcija za ljudska prava u saradnji sa Centrom za građansko obrazovanje (CGO), Centrom za antidiskriminaciju „EKVISTA“ i Sigurnom ženskom kućom. U izradi publikacije ostvarena je saradnja i sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja Vlade Crne Gore i JU Centar za djecu i mlade „Ljubović“. Izradu ove publikacije finansirala je Evropska unija, posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a kofinansirala Ambasada Savezne Republike Njemačke u Podgorici. Nalazi i stavovi iznijeti u ovoj publikaciji ne predstavljaju nužno stavove Evropske unije, već samo organizacija koje sprovode projekat.

**PRIRUČNIK ZA
DJECU KOJA
BORAVE U CENTRU**

**SVA DJECA imaju jednaka prava garantovana
Konvencijom o pravima djeteta.**

Konvencija je međunarodni ugovor, usvojen pod okriljem Ujedinjenih nacija 20. januara 1989. godine. Ovaj ugovor su do danas prihvatile skoro sve države svijeta, njih 191, osim Somalije i SAD (koja je samo potpisala Konvenciju, ali je nije i ratifikovala).

Prema ovoj Konvenciji, dijete je svaka osoba mlađa od 18 godina. Prema zakonu u Crnoj Gori, kada navršši 14 godina života, dijete se naziva maloljetnik, odnosno maloljetnica, i može odgovarati pred zakonom za svoje postupke.

Konvencija posebno garantuje:

- ☞ sa djecom koja prekrše zakon ne smije se okrutno postupati;
- ☞ mora im se omogućiti da održavaju kontakt sa svojim porodicama;
- ☞ dijete u sukobu sa zakonom ima pravo da se prema njemu postupa uz poštovanje njegovog/njenog dostojanstva;
- ☞ sudski postupak i smještaj u ustanovu treba izbjegavati kad god je to moguće;
- ☞ dijete u sukobu sa zakonom ima pravo na pravnu pomoć;
- ☞ zatvorska kazna i pritvor određuju se samo u najtežim slučajevima;
- ☞ u zatvoru ili pritvoru, djeca ne treba da budu smještena sa odraslima;
- ☞ dijete smješteno u ustanovu radi njege, zaštite ili liječenja, ima pravo da se njegov smještaj u toj ustanovi redovno procjenjuje i provjerava;
- ☞ svako dijete ima pravo na školovanje – osnovno školovanje je obavezno i besplatno.

Da li ste znali?

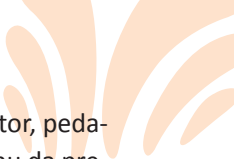
Prvi štićenik Centra „Ljubović“ bio je sa Žabljaka i boravio je u njemu davne 1966. godine.

Prijem

U Centar „Ljubović“ dolaziš na osnovu sudske odluke ili rješenja nadležnog Centra za socijalni rad.

✂ Prilikom prijema, zaposleni u Centru ukazaće ti toplu dobrodošlicu i razgovaraće sa tobom. Oni će nastojati da se odmah povežu sa tvojom porodicom i socijalnim radnikom koji je nadležan za tvoj slučaj, da bi dobili što više važnih podataka o tebi i da bi te što prije i što bolje upoznali.

✂ Po prijemu, objasniće ti se kako se odvija život u okviru Centra i koje su to svakodnevne aktivnosti u kojima ćeš učestvovati zajedno sa ostalom djecom.

-
- ✂ Vaspitači i ostali zaposleni (direktor, pedagog, psiholog) tu su da ti pomognu da prebrodiš mogući osjećaj nesigurnosti.
 - ✂ Upoznaće te sa ostalom djecom koja borave u Centru i pomoći će ti da se uklopiš u vaspitnu grupu u koju budeš smješten.
 - ✂ Ova brošura služi da se upoznaš sa svojim pravima i obavezama za vrijeme boravka u Centru.

Prve dane boravka u Centru, a najduže mjesec dana, provešćeš u **prijemnom odjeljenju**, gdje će se zaposleni (vaspitači, pedagog, psiholog) potruditi da te upoznaju što bolje, da bi što prije napravili plan rada sa tobom. Ako želiš, i ti možeš učestvovati u izradi tog plana.

Cilj ovog plana za tebe je da se usmjeriš ka pozitivnim stvarima, da učestvuješ u aktiv-

nostima, sam i zajedno sa drugim štićenicima, da sve to što budete radili ostavi utisak na tebe i pomogne ti da ubuduće ne dolaziš u neprilike.

Kada budeš smješten u Centar, dobićeš i svoj „dosije“ u koji će vaspitači da unose bilješke o tvom ponašanju, o tome da li redovno pohađaš školu, da li poštuješ pravila reda u Centru, da li uvažavaš zaposlene i drugu djecu, da li je bilo incidenata u kojima si učestvovao... Na osnovu tvog ponašanja i toga koliko si napredovao od trenutka kada si stigao u Centar, mogu da daju preporuku sudu da prekineš sa izvršenjem mjere i da se vratiš kod roditelja, staraoca ili u učenički/ studentski dom.

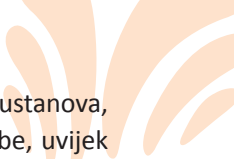
Boravak u Centru „Ljubović“

Vaspitači, pedagozi i psiholozi su tu da ti pomognu u vezi s bilo kojim problemom koji imaš. Ako osjećaš bijes, povrijeđenost, nepravdu, strah, tugu, oni su tu da zajedno pronađete pravi način kako da sve to objasniš i prevaziđeš (razgovorom, igrom ili na drugi način za koji zajedno ustanovite da je najbolji).

Za vrijeme tvog boravka u Centru „Ljubović“ sudija koji ti je izrekao mjeru posjećivaće te svakih šest mjeseci. Njemu ili njoj je cilj da sazna kako si se prilagodio, kako napreduješ u ostvarivanju plana, imaš li zamjerke na tretman zaposlenih prema tebi ili na ponašanje druge djece, kako napreduješ u školi ili drugom obrazovanju itd.

Ako ti je sud izrekao mjeru upućivanja u Centar za djecu i mlade „Ljubović“ od šest mjeseci do dvije godine:

- imaš pravo na održavanje redovnog kontakta sa porodicom;
- ako nemaš roditelje ili je njima oduzeto roditeljsko pravo, Centar za socijalni rad će ti odrediti staratelja koji će se brinuti o tebi za vrijeme dok si u Centru;
- imaš pravo da budeš u kontaktu sa svojom porodicom ili rođacima, a vaša komunikacija može privremeno da se prekine samo ako stanje u tvojoj porodici loše utiče na tebe i tvoj razvoj;
- imaš pravo da pohađaš školu (osnovnu ili srednju) ili da se stručno osposobljavaš u radionicama gdje ćeš naučiti neki zanat kojim se po izlasku iz Centra možeš baviti;
- kad god ideš u policiju, tužilaštvo ili sud, ili razgovaraš na nekom drugom mjestu sa

osobom koja radi u nekoj od ovih ustanova, tvoj vaspitač mora da bude uz tebe, uvijek (vaspitač mora da vodi računa da te prilikom saslušanja niko ne zlostavlja ili da te ne primorava da daješ izjavu);

- imaš pravo na izlazak u grad, ako dobiješ dozvolu od vaspitača, ali si dužan da se i van Centra ponašaš pristojno, da nikoga ne ometaš i da se vratiš u Centar do vremena koje ti je naznačeno u dozvoli. Ako ne učiniš tako, dežurni vaspitač će odmah obavijestiti policiju koja će tragati za tobom. Ako se desi nešto nepredviđeno van Centra, imaj sa sobom telefonski broj Centra 020/ 662-410 ili mobilni broj vaspitača i odmah ga obavijesti šta se desilo kako bi on ili neko drugi došao po tebe;
- imaš pravo da izražavaš svoja vjerska osjećanja i posjećuješ vjerske objekte koji se nalaze u bližoj okolini Centra;
- ako primaš dječji dodatak, ostvarivaćeš to pravo i tokom boravka u Centru, a socijalni

radnik će se starati o tome na koji način i na šta ćeš trošiti dobijeni novac (za školu, posjete porodici, džeparac, kupovinu odjeće, sportske opreme, muzičkih instrumenata...);

- imaš pravo da po svojoj želji opremiš sobu u kojoj boraviš (crtežima, posterima, knjigama, slikama...);
- imaš pravo na tri obroka i užinu, a ako misliš da je hrana lošeg kvaliteta ili da ne dobijaš dovoljno voća svakog dana, možeš se obratiti vaspitaču, direktoru ili napisati o tome pismo Ombudsmanu (u nastavku vidi dalje informacije);
- ako koristiš invalidska kolica, imaš pravo na korišćenje prilagođene prostorije (spavaće sobe sa kupatilom) koja se nalazi u prizemlju, i koja je povezana sa dnevnim boravkom, a takođe imaš i prilaz bez prepreka trpezariji koja se nalazi u susjednoj zgradi.

Šta sa slobodnim vremenom?

Tokom boravka u Centru pohađaćeš školu, raditi domaće zadatke (u čemu će ti pomagati vaspitači), održavaćeš svoju sobu urednom, učestvovaćeš u aktivnostima koje radiš zajedno sa zaposlenima i drugom djecom, ali pored toga, imaćeš vremena i za odmor, koji možeš iskoristiti tako što ćeš:

- ✂ gledati televiziju ili raditi na kompjuteru uz moguće korišćenje interneta – vaspitač će ocijeniti koje emisije, programi i sadržaji su pogodni za tebe;
- ✂ čitati knjige – u biblioteci Centra ima mnogo knjiga koje su namijenjene djeci tvog uzrasta i možeš pronaći nešto što je tebi zanimljivo za čitanje, od školske lektire do popularnih knjiga, kao što su *Hari Poter* ili *Gospodar prstenova*, po kojima su snimljeni i filmovi;

- ✿ baviti se sportom – u okviru Centra postoje fudbalski i košarkaški teren, na kojima se možeš igrati u slobodno vrijeme, sam ili sa drugom djecom, uz prethodnu dozvolu vaspitača;
- ✿ igrati društvene igre, kao što su „Ne ljuti se čovječe“ ili „Monopol“, uz koje ćeš se sa drugarima iz grupe provjereno dobro zabaviti!

Tokom i nakon boravka u Centru:

- ✿ Socijalni radnik je dužan da održava vezu sa tobom, tvojom porodicom i vaspitačima u Centru, za sve vrijeme dok boraviš u Centru. Ovo će pomoći da se ti i tvoja porodica što bolje pripremite za tvoj povratak kući, u sredinu u kojoj si živio, odnosno za tvoje uključivanje u dalji društveni život (škola, posao, prijatelji...).

-
- ☞ Kada budeš napustio Centar, a nemaš roditelje, ili ih imaš ali je situacija u porodici nesređena i nemate dovoljno novčanih sredstava, socijalni radnik će brinuti o tebi (obezbijediti ti smještaj, ishranu, nabavku odjeće, pomoć u sređivanju porodičnih prilika, pomoć da završiš svoje školovanje, ali i liječenje, ako ti je potrebno).

Disciplinske mjere i nagrade

Dok boraviš u Centru „Ljubović“ ili u nekoj drugoj ustanovi ili na nekom drugom mjestu, zabranjeno je da bilo ko prema tebi čini sljedeće stvari:

- ☞ da te fizički kažnjava;
- ☞ da ti uskraćuje hranu, piće, san ili medicinsku pomoć;

☞ da ti uskraćuje kontakt sa roditeljima, porodicom i prijateljima, kao i slanje i primanje pisama.

Koje su tvoje obaveze i koja pravila moraš poštovati?

Ako prekršiš pravila kućnog reda u Centru, možeš biti disciplinski kažnjen. Bliže informacije o tome istaknute su na zidu u svakom paviljonu. Ako po dolasku iz grada dežurni vaspitač posumnja da u Centar unosiš stvari koje su zabranjene (cigarete, drogu, alkohol, oštro sječivo ili neko drugo oružje), može te pretresti i nemaš pravo da to odbiješ, jer time narušavaš pravila kućnog reda i može se prema tebi izreći disciplinska mjera.

Ako tokom boravka u Centru poštuješ pravila kućnog reda, redovno pohađaš školu, trudiš se

da učestvuješ u svim aktivnostima, pa vaspitna služba ocijeni da je poslije šest mjeseci tvog boravka u Centru postignut napredak i da nema potrebe za daljim boravkom, Centar će predložiti sudu da prekineš sa izvršenjem mjere i da se vratiš svojoj porodici, kod staratelja ili u učenički/studentски dom.

Tokom boravka u Centru „Ljubović“, u zavisnosti od toga kako se ponašaš, možeš da dobiješ nagradu ili, ako se ponašaš loše, vaspitač ti može izreći disciplinsku mjeru.

Nagrade i disciplinske mjere izriče grupni vaspitač, na grupnim sastancima.

Najčešće nagrade su: produženi izlasci, vanredni odlasci kući, nagradno ljetovanje ili zimovanje, a ako budeš pokazao/la izuzetan trud tokom rada u radionicama, možeš dobiti i novčanu nagradu.

Disciplinska mjera će se izreći samo da bi se time pomoglo da razumiješ svoje loše i nepristojno ponašanje. Te mjere mogu biti: uskraćivanje zimovanja ili ljetovanja, ograničenje izlazaka u grad, ograničenje odlazaka kući za određeni period, ukor, opomena, kao i prijedlog za zamjenu izrečene mjere težom.

Disciplinska mjera se ne smije izreći cijeloj grupi, već samo pojedinačnom djetetu, i nikako samo na osnovu sumnji. Zabranjeno je svako fizičko kažnjavanje (šamaranje, čupanje za kosu, čupanje za uvo itd).

Prema tebi se ne smiju primjenjivati mjere prinude, osim ako ugrožavaš svoj ili život drugih osoba, ako povređuješ samog/samu sebe ili uprkos upozorenju nastaviš da uništavaš imovinu.

U dnevnim boravcima uvijek moraju biti istaknuti Pravilnik o kućnom redu i Pravilnik o nagradama i disciplinskim mjerama kako bi ti i druga

djeca koja borave u Centru znali koja su vaša prava, ali i obaveze tokom boravka (oba Pravilnika su sada okačena na zidovima, i ne ustručavaj se da ih pročitaš, ako nešto ne razumiješ, traži od vaspitača da ti objasni).

Ko je Ombudsman ili Zaštitnik ili Zaštitnica ljudskih prava i sloboda?

Ako misliš da je neko tvoje pravo povrijeđeno, da ti je nanijeta neka nepravda, a nemaš povjerenja da se požališ nekom u Centru, obrati se Ombudsmanu!

Prava ti može povrijediti vaspitač u ustanovi u kojoj boraviš ili neko drugi ko je u njoj zaposlen (pedagog, psiholog, profesor, drugo dijete, direktor, stražar, policajac ili inspektor, ljekar, sudija...). Ako imaš problema sa drugom djecom smještenom u Centru, pokušaj da riješiš problem razgovorom sa tvojim vaspitačem – on će znati šta treba da uradiš.

Ako odrasla osoba koja je dužna da ti pomogne to ne učini, tvoja su prava povrijeđena!

Zaštitniku/zaštitnici ljudskih prava i sloboda – Ombudsmanu možeš da se obratiš (ili neko drugi u tvoje ime) putem:

- ✂ pošte, na adresu Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 1A/2,
- ✂ telefona na: 020/ 225-395,
- ✂ e-maila: ombudsman@t-com.me,
- ✂ ubacivanjem pisma u Zaštitnikovo sandučće (nalazi se u Centru „Ljubović“ u prihvatnoj stanici i u ulaznim hodnicima paviljona gdje borave djeca sa izrečenom mjerom, kao i u zatvoru za maloljetnike).

Što i kako radi Zaštitnik prava djeteta:

- ✂ prati kako se u praksi primjenjuju propisi koji se odnose na zaštitu prava djece;
- ✂ prati povrede prava djece;
- ✂ obavještava javnost o stanju dječjih prava;
- ✂ upoznaje i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava;

- ☞ traži izvještaje od različitih službi, i daje upozorenja, prijedloge ili preporuke;
- ☞ nadzire uslove na mjestima gdje su djeca privremeno ili trajno smještena.

Sve što pošalješ Zaštitniku, moći će da vidi i pročita SAMO Zaštitnik.

Ne možeš da odgovaraš niti da budeš na bilo koji način kažnjen zbog toga što si se obratio Zaštitniku.

Zaštitnik je dužan da ti odgovori i pomogne i to je besplatno.

U vezi krivičnog postupka, važno je da znaš da:

- prilikom prvog saslušanja u policiji ili tužilaštvu moraš imati branioca – advokata, kao i tokom čitavog postupka pred sudom;
- prilikom saslušanja niko te ne može zlostavljati, primoravati te da daš izjavu, niko te ne smije tući, ponižavati, zastrašivati i slično. Prije nego što dođe tvoj branilac, ne moraš odgovarati na postavljena pitanja policijskih službenika ili državnog tužioca;
- ako ti ili tvoj zakonski zastupnik (roditelj ili staralac) ne angažujete branioca, branioca će ti po službenoj dužnosti postaviti sud ili državni tužilac, po pravilu advokata koji ima posebna znanja iz oblasti zaštite prava maloljetnika;
- advokata koji te zastupa po službenoj dužnosti plaća država; sve što kažeš advokatu u povjerenju je vaša tajna koju on ne smije otkriti nikom drugom;

- podaci o postupku koji se vodi prema tebi i odluka koja je donijeta u tom postupku, kao i drugi podaci u postupku, ne smiju se objavljivati u medijima. Od ovoga se može odstupiti samo po odluci suda, ali i tada se ne smije objaviti tvoje ime i drugi podaci na osnovu kojih bi se mogao otkriti tvoj identitet ili identitet tvojih roditelja ili drugog zakonskog zastupnika;
- ako te tvoj roditelj ili staratelj ne dovede u policiju, tužilaštvo ili sud, već to učini policija, policajac se mora pojaviti u tvojoj kući ili školi u civilnoj odjeći (bez uniforme), njegov auto ne smije imati policijske oznake, poput naziva „policija“, i ne smije te vezivati, osim ako se opireš dovođenju.

Maloljetnoj osobi se za počinjena krivična djela ili prekršaje izriču:

Alternativne mjere:

- ✂ opomena;
- ✂ vaspitni nalog (redovno pohađanje škole, redovni odlazak na posao, poravnanje sa oštećenim, obavljanje društveno-korisnog ili humanitarnog rada, tretman u zdravstvenoj ustanovi, savjetovalištu ili odgovarajućoj organizaciji).

Krivične sankcije:

- ✂ vaspitne mjere (mlađem maloljetniku/maloljetnici od 14 do 16 godina starosti mogu se izreći samo vaspitne mjere):

1) mjere upozorenja i usmjeravanja:

- sudski ukor;
- posebne obaveze;

2) mjere pojačanog nadzora:

- pojačan nadzor od strane zakonskog zastupnika;
- pojačan nadzor u drugoj porodici;
- pojačan nadzor od strane organa starateljstva;
- pojačan nadzor uz dnevni boravak u odgovarajućoj ustanovi ili organizaciji za vaspitanje i obrazovanje maloljetnika;

3) institucionalne mjere:

- upućivanje u vaspitnu ustanovu nezavodskog tipa (Centar za djecu i mlade „Ljubović”);
- upućivanje u ustanovu zavodskog tipa;
- upućivanje u specijalizovanu ustanovu.

✂ kazna maloljetničkog zatvora (samo za starije maloljetnike/ce od 16 do 18 godina).

Mjere bezbjednosti:

- ✂ obavezno psihijatrijsko liječenje i čuvanje u zdravstvenoj ustanovi;
- ✂ obavezno psihijatrijsko liječenje na slobodi;
- ✂ obavezno liječenje od bolesti zavisnosti (narkomanija, alkoholizam);
- ✂ oduzimanje predmeta;
- ✂ protjerivanje stranaca.

Ako želiš da saznaš više o svojim pravima, u biblioteci Centra možeš da nađeš ove dokumente, koji mogu dodatno da ti objasne tvoj položaj:

- Konvencija o pravima djeteta,
- Ustav Crne Gore,
- Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku (reguliše tvoja prava tokom trajanja postupka pred policijom, tužilaštvom, i sudom i u Centru),
- Krivični zakonik,
- Zakon o prekršajima,
- Zakon o krivičnom postupku,
- Porodični zakon,
- Zakon o socijalnoj i dječjoj zaštiti.

Centar ima pravnika koji ti može objasniti i protumačiti ono što piše u zakonu, a što možda ne razumiješ.

HRA HUMAN AKCIJA ZA
MONTENEGRO RIGHTS LJUDSKA
ACTION PRAVA

 Centar za građansko obrazovanje

SIGURNA ŽENSKA KUĆA

EKVISTA
Centar za antidiskriminaciju

